

Cílem Českého klubu skeptiků Sisyfos, z. s. je šíření vědeckých poznatků a nezkrácených informací. Zkoumáme sporné jevy a vystupujeme proti pseudovědeckým názorům. Pomáháme chránit spotřebitele před nabídkou podvodných služeb, pomůcek a přístrojů. Podporujeme kritické myšlení a zdravou pochybovačnost. Naším členem se může stát každý, kdo dává přednost rozumu před vírou v zázraky.

Z OBSAHU

Odešel Miroslav Kutílek, vzpomínáme (Jiří Grygar, Čeněk Zlatník).....	1
Lidé se hromadně předávkovali homeopatiky v Praze, Bratislavě i Hamburku (Leoš Kyša).....	3
Homeopatie je podvod na pacientech a jen pseudoléčba, upozorňují skeptici (Ludmila Hamplová)	4
Paranormální výzva otestovala letos dva uchazeče (Leoš Kyša)	6
Sedm statečných (Martin Bloch).....	7
Reportáž z kongresu QED 2016 (Claire Klingenberg)	7
Geneticky modifikované potraviny – nobelisté kontra Greenpeace (Gabriela Gabčová, Ladislav Loukota).....	10
Smrt dítěte na Hodonínsku nesouvisí s očkováním, konspirační teorie se ale šíří dál (Ludmila Hamplová).....	11
Jubilejní rok Jiřího Grygara (Čeněk Zlatník)	14

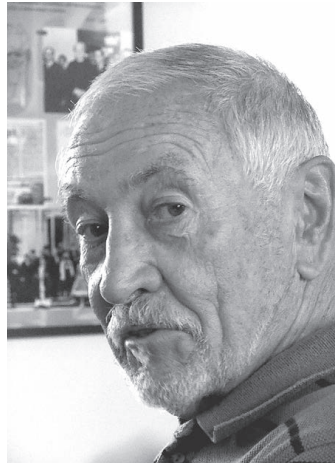
Vzpomínka na Miroslava Kutílka Čeněk Zlatník

Naučení: Uvěř v samoindukovaný mobilní geopatogenní permanentní poloprostor a jsi v nebezpečí života.

Kutílek: Bajkýdky, Tigris, Zlín 2015

Opustila nás jedinečná osobnost vědy a kultury, dlouholetý, aktivní člen Českého klubu skeptiků Sisyfos, upřímný kamarád mnohých z nás. Zprávu jsme vyslechli o třetí říjnové středě při „skeptickém“ setkání v prostorách Akademie věd. Nebyla nečekaná, Mirek mezi nás méně chodil, stonal, pobýval v léčebnách a bylo znát, že jeho zdánlivě nezdolnou vitalitu přemáhá věk. Jeho životní cesta se uzavřela těsně před 89. narozeninami. Zůstávají vzpomínky a četné stopy jeho snah, které se pokusím vystihnout, alespoň letmo. Je to obtížný úkol, Mirek byl neobyčejně pracovitý, tvořivý, všestranně nadaný. A také společenský, v jeho přítomnosti neměla nuda místo. Kdo s ním poseděl u sklenky vína, nezapomene, co vše se dověděl o světě a lidech. Těch příběhů, co dokázal vyprávět! Nepamatuji si, že by se kdy opakoval.

Prof. Ing. Miroslav Kutílek, DrSc. (8. 10. 1927 – 4. 10. 2016) se narodil v Trutnově, gymnázium absolvoval v Nym-

burce (1946). Vystudoval Stavební fakultu ČVUT (1946 – 1951) se zaměřením na vodní stavby a vodní hospodářství. Tato škola mu pak poskytla zaměstnání až do odchodu do důchodu (1993). Stal se vedoucím katedry meliorací, v roce 1966 dosáhl titulu DrSc., v roce 1973 získal profesuru za vývoj hydro-pedologie a výzkum v oblasti půdní fyziky, v letech 1985 – 89 byl proděkanem. Často pobýval, přednášel a vědecky bádá na zahraničních univerzitách (Irák, Súdán, Francie, USA, Německo,...). Přinášel si odtud odborné zkušenosti i moudrý nadhled.

Stal se mezinárodně uznávaným odborníkem pro otázky proudění vody v půdě. V odborných časopisech publikoval více než sto článků a studií, napsal asi deset odborných knih, některé vyšly v angličtině. Nejvíce citovaná Soil Hydrology (1994) se stala základním učebním textem na řadě amerických univerzit. Byl dlouholetým šéfredaktorem žurnálu Soil and Tillage Research. Dostalo se mu významných veřejných poct. V roce 1987 byl vyznamenán Mendelovou medailí ČSAV. Stal se čestným členem Mezinárodní pedologické unie. V roce 2010 získal od prezidenta Václava Klause Medaili III. stupně Za zásluhy o stát v oblasti vědy.

V posledních dvaceti letech se odborně věnoval změnám klimatu. Kritizoval činnost Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC). Podle Kutílka je hlavním faktorem vyvolávajícím současné klimatické změny sluneční aktivita, nikoli lidská činnost. Tento názor nebyl v jeho okolí jednoznačně akceptován, což u něj vyvolalo jisté roztrpčení. Silné osobnosti to nemívají lehké.

Vidím to (možná zjednodušeně) tak, že profesor Kutílek zastával v záležitosti klimatu striktně vědecký přístup. Jako přívrženec Ockhama a Poppera hodlal držet nejjednodušší hypotézu, dokud nebude falsifikována: vždyť během holocénu nastávaly podobné, ba ještě větší změny klimatu, než je tomu dnes, není tedy důvod k alarmu a k utrácení miliard. Takto však řada klimatologů neuvažuje (měli by?), tím méně veřejnost. Změny klimatu (zvl. globální oteplování) podle všeho fakticky nastávají a je třeba uznat, že příčiny nejsou spolehlivě známy. Lidé mají strach a politici jej dokáží udržovat a využívat ... Nebudu pokračovat, neb na půdě Sisyfa nezasahujeme do politiky, což máme ve stanovách, i v těch čerstvě inovovaných.

Profesor Kutílek byl přijat do klubu Sisyfos v lednu 1998. V předsednictvu působil v letech 2001 – 2010. V té době byl v Sisyfu nejaktivnější, vystupoval v médiích, přednášel v cyklu Věda kontra iracionalita, na Skeptikonech i jinde, zpravidla na některé z témat: změny klimatu, voda v přírodě, přírodní katastrofy, kritika radioniky. Psal články do Zpravodaje Sisyfos a podstatně přispěl i do našich sborníků Věda kontra iracionalita v dílech 3,4,5. Byl agilním členem komitétu pro udílení Bludných balvanů.

V pozdějších letech se angažoval spíše v naší společenskovední sekci (pátečníci), kde měl několik samostatných vystoupení. Pravidelně tam docházel a dokázal (podobně jako Petr Brodský) bleskově proniknout do podstaty snad kteréhokoli probíraného tématu a kvalifikovanými dotazy uvádět do rozpaků odborníky.

Profesor Kutílek rád popularizoval vědu. Kromě Sisyfa vystupoval na ČVUT a v Evropském kulturním klubu (kde byl po jistou dobu předsedou), napsal řadu popularizačních článků, čtyři v časopise Vesmír. Vyšly mu knihy: O vodě a pouštích (1954), Racionálně o globálním oteplení (2008), Facts about global warming (2010, spoluautor D. R. Nielsen), Půda planety Země (2012), Homo adaptabilis –

lidé jsou přizpůsobiví (2013, spoluautorky R. Landgráfová, H. Navrátilová).

Méně známá je Kutílkova beletrie, vydávaná zčásti jako soukromé tisky v nákladu stovek výtisků. Dva tituly vyšly ještě před Listopadem v samizdatu. Celkem mělo vyjít devět titulů – většinou pod pseudonymem Marek Hofman, poslední dvě pod jeho skutečným jménem: Hra na divergenci (1986, 1995), Sedm dní (1989, 1990), Víry živé vody (1993), Bajkýdky o stromodě (1997, spoluautor U. G. Sato), Pět po sedmi (1998), Kávový voko (2000, 2006), Nové bajkýdky (2001, spoluautor U. G. Sato), Alternativní bajkýdky (2003, spoluautor U. G. Sato), Bajkýdky (2015).

Ve své knihovně nacházím nádhernou památku, většinu z těchto knížek, které mi autor přátelsky věnoval.

V Kutílkových románech jde hlavně o kritiku společenského řádu, doprovázenou svérázným humorem, erotickými scénami i partnerskými konflikty. Svérázným žánrem jsou „bajkýdky“ (bajky + povídky), které na příbězích zvířat a lidí parodují společnost; jako spoluautor bývá uváděn japonský umělec. Bývá v nich patrná inspirace autora členstvím ve skeptickém klubu. Jedna z těchto knížek, Alternativní bajkýdky, vyšla v „našem“ nakladatelství Klika; autor v předmluvě píše: „K absurditám naší převyspělé civilizace přináležejí výmysly různých šamanů, alternativních takylékařů, astrologů, paravědců a věštců. Jakoby chtěli vyvážit tu technickou dokonalost svou jurodivostí. Zdá se mi, že čím je vyspělejší civilizace, tím více fantasmagorií se objevuje.“ ... „Fantazie mého kamaráda U. G. Sato, vtělená do jeho grafik, mi opět nesmírně pomáhala v mém psaní.“

Závažnější (neb to čte více lidí) součástí nepolitické společenské angažovanosti profesora Kutílka byly jeho četné články a rozhovory v médiích. Například internetový deník Neviditelný pes archívuje skoro stovku (!) jeho článků.

V úvaze Sláva (Neviditelný pes, 6. 6. 2016), nejspíš poslední svojí publikaci, vyslovil autor obdiv a úctu svému kamarádu, který odmítl přijmout nominaci na státní vyznamenání, spojené se značným finančním obnosem, slovy: „Nechci, aby mé jméno figurovalo mezi jmény navrženými na státní vyznamenání“.

Vzpomínejme v dobrém na Miroslava Kutílka, važme si jeho celoživotního úsilí.

Miroslav Kutílek a Evropský kulturní klub

Jiří Grygar

S prof. Miroslavem Kutílkem jsem se seznámil na jaře r. 1989, když jsme se oba začali nezávisle na sobě angažovat v Evropském kulturním klubu (EKK), jenž tehdy vznikl z iniciativy evropských intelektuálů žijících v zemích východního bloku. Základní myšlenkou programu EKK bylo úsilí Václava Havla, aby se navzájem podporovali intelektuálové, zejména spisovatelé, filosofové, umělci všeho druhu a historici, kteří nejvíce trpěli cenzurou a i fyzickým pronásledováním. Havel totiž postřehl, že v každém čase byla

tato persekuce nestejně tvrdá v různých zemích, čili vždy v některé zemi východního bloku byla svoboda projevu aspoň částečně trpěna.

K našemu úžasu během roku došlo k oblevě postupně v celém východním bloku; u nás na konci roku propukla sametová revoluce a Václav Havel byl zvolen prezidentem, což nám připadalo jako sci-fi. Česká větev EKK připravila hned zjara pozoruhodnou retrospektivní výstavu pod názvem „Kde domov můj“, na níž byly vystaveny

úžasné dokumentární fotografie z historie Československa. Část výstavy byla přístupná zdarma na panelech v ul. Na příkopě, ale ty nejcennější exponáty byly vystaveny v domě U Hybernů a finanční zisk z výstavy pak posloužil k přípravě evropského kongresu EKK, jenž se uskutečnil v prosinci 1990 v hotelu Pyramida v Praze.

Kongresu se zúčastnily význačné osobnosti uměleckého světa především ze zemí východního bloku, ale i ze západní Evropy. Kongres předestíral velkolepé vize. Jednotliví řečníci snili o propojení národních kultur ve svobodné atmosféře celé Evropy. Předsedou mezinárodního EKK byl kongresem zvolen český výtvarník Doc. Dr. Josef Císařovský a předsedou české větve EKK právě Mirek Kutílek.

Společně jsme se pak zasadili o to, aby v EKK působila také sekce pro vědu a filosofii, což nebylo nijak snadné. Někteří přítomní umělci totiž protestovali, že věda do kultury nepatří, protože jenom umělci jsou tvořiví... Nabízeli nám maximálně přidružené členství, ale nakonec jsme díky řadě osvědčených českých i zahraničních umělců byli přijati v podobě poslední 6. sekce. Byl jsem tehdy zvolen předsedou 6. sekce československé větve. S Mirkem jsme se snadno dohodli, že naše domácí sekce uspořádá cyklus Podvečerů s vědou a filosofií, která začala na podzim r. 1991 v Zrcadlové síni Pálffyho paláce v Praze na Malé Straně.

Naše iniciativa měla velký ohlas zejména mezi pražskými vysokoškoly. Vzpomínám, že na vůbec první podvečer jsem se dostával do sálu tím, že jsem musel podlézt piano, abych se dostal na stupínek. Zhruba po roce přišlo rozčarování, protože zdroj finančních prostředků vyschnul, sekretariát českého EKK musel Pálffyho palác opustit a ostatních pět sekcí EKK stejně jako onen projekt celoevropského EKK se rozplynul v nicotu.

Díky Mirkovi jsme to však nevzdali, přestěhovali jsme Podvečery postupně do býv. Divadla hudby v Opletalově ul. v Praze, dále do sálu v Národním muzeu na Václavském nám., ale nakonec nás zachránil tehdejší předseda Akademie věd prof. Rudolf Zahradník, když nám poskytl zdarma útočiště v budově Akademie věd na Národní třídě v Praze. Do konce r. 2001 se tak uskutečnilo magických 99 Podvečerů. Tehdy jsem kvůli jiným povinnostem předal žezlo EKK právě Mirkovi, který organizoval další Podvečery od 3. ledna 2002 až do 5. února 2004, kdy vedení

přebral prof. Libor Pátý (od 150. Podvečera vede EKK Dr. Peter Zamarovský).

S Mirkem jsme se během těch společných akcí za 13 roků velmi sblížili. Když jsem v r. 1994 spoluzakládal Sisyfos, tak jsem ho brzy přizval k činnosti v Sisyfovi, protože naše zaměření velmi dokonale odpovídalo jeho vědecké erudici a metodě poznávání světa. O tomto období ostatně podrobně píše kolega Čeněk Zlatník.

Sám mohu přidat vzpomínky na výroční setkání při oslavách slunovratů na zahradě manželů Šrajeroových ve Statenicích, kde byl Mirek vždy vítaným společníkem s báječným smyslem pro humor a skvělými postřehy k politickému vývoji u nás i ve světě. Všichni jsme obdivovali jeho nasazení v psaní vědeckých prací a monografií prakticky až do samotného konce jeho života. Právě ve Statenicích jsme se s ním naposledy sešli letos o slunovratu. Tušili jsme, že to je nejspíš naposledy, co se s ním vidíme.

Když se teď životní dráha Prof. Kutílka uzavřela, tak jsem si uvědomil, že jsme měli to štěstí potkat se s člověkem, který svých schopností a talentu využil k prospěchu naší společnosti i světové vědy. Stal se pro nás příkladem, jak může své okolí ovlivňovat vzdělaný univerzitní profesor imponující navíc svými přesahy mimo vlastní odbornost.

Lidé se hromadně předávali homeopatiky v Praze, Bratislavě i Hamburku

Leoš Kyša

V neděli 23. října 2016 se uskutečnilo další hromadné předávání homeopatiky. Tentokrát k němu zároveň došlo v Praze, Bratislavě, Ostravě, Brně a Hamburku. Šlo tak o společnou akci českých skeptiků, slovenského spolku Lovci šarlatánů, který se na Slovensku v podstatě věnuje tomu samému, co češ-

tí skeptici, ovšem s důrazem na oblast zdravotnictví, a německých skeptiků.

V Praze, Bratislavě i Hamburku se zúčastnilo zhruba po sto lidech, do Brna jich dorazilo kolem třiceti a několik lidí se pak předávalo v Ostravě.

Akce v Praze se odehrála na Palackého náměstí před budovou Ministerstva

zdravotnictví a měla charakter zábavného happeningu, kdy čeští skeptici předvedli výrobu homeopatik na příkladu výroby homeopatického rumu (ani kapka alkoholu v něm nezbyla) s následnými přednáškami, které shrnuly princip fungování placeba u lidí i u zvířat a také hlavní výtky skeptiků vůči homeopatii. Happening si získal mediální pozornost a hlavně zaujal tisíce lidí na sociální síti Facebook. Zde čeští skeptici vytvořili speciální stránku pro tuto událost, na které se před

akcí objevovaly články informující o problematice homeopatie a alternativní medicíny.

Letošním impulsem konání akce, kterou naposledy čeští

skeptici zorganizovali 6. 2. 2010 v rámci světové iniciativy 10:23 There's nothing in it (Nic v tom není), byla masivní reklamní kampaň placená Slovenskou komorou homeopátů. Během kampaně se na Slovensku objevily billboardy se známými osobnostmi – zpěvákem Robem Pappem, tenistkou Dominikou Cibulkovou, bývalým fotbalovým reprezentantem Szilárdem Némethem a moderátorkou Emmou Tekelyovou. Billboardy nesly slogany jako „Homeopatie nám pomáhá“, „Homeopatie je přesný zásah“, „I homeopatie je cesta“ a „Věřím v homeopatii“. Kampaň vzbudila velkou polemiku slovenské veřejnosti. Obul se do ní třeba známý moderátor a publicista Ján Gordulič. Ve svém internetovém pořadu „Těžký týden“ uvedl jako jeden z příkladů homeopatik známé Oscilloccinum, proti čemuž se prostřednictvím právníků ozval i homeopatický gigant Boiron, který žádal cenzuru jeho internetového pořadu.

Tradice předávkování homeopatik je spojená právě s iniciativou 10:23 There's nothing in it. Aktivisté při předávkování ukazují, že homeopatické preparáty neobsahují žádné účinné látky, které by tělu mohly prospět a tedy ani uškodit.

Hromadné předávkování homeopatiky se nyní bude konat pravidelně každý rok ve spolupráci Českého klubu skeptiků Sisyfos a slovenských Lovců šarlatánů.

Homeopatie je podvod na pacientech a jen pseudoléčba, upozorňují skeptici

Ludmila Hamplová

Reportáž Zdravotnického deníku z akce Hromadné předávkování homeopatiky

Postupné ředění, základní princip homeopatie, mohli vidět na vlastní oči a okošťovat účastníci nedělního předávkování.

Cukrové kuličky se tváří jako léčba zdravotních problémů, i když neobsahují ani stopu účinné látky. Naopak mohou být nebezpečné, pokud jsou podávány místo skutečné léčby. Homeopatická „terapie“ tak může vést k poškození zdraví, byť sami příznivci této metody v ní vidí takřka univerzální řešení všech zdravotních potíží. A právě na to, že je homeopatie prezentována jako opravdová léčba, i když se jedná jen o předražený cukr, dlouhodobě upozorňují skeptici napříč Evropou. I proto se v neděli hromadně předávkovali homeopatiky a tyto „homeopatické léčebné přípravky bez schválených indikací“ podali také dětem a zvířatům.

Ne náhodou je homeopatie jednou z nejrozšířenějších metod „alternativní medicíny“. Homeopatika se běžně prodávají v lékárnách, třeba jako „prevence“ či dokonce „léčba“ chřipky, nabízí je lékaři ve svých ordinacích, a to jak humánní, tak veterinární s příslibem, že jde o „přírodní léčbu bez vedlejších účinků“, a proto se hodí úplně pro všechny, včetně novorozenců nebo těhotných žen. Jenže homeopatika nejsou léky, byť se tak tváří nebo je dokonce podávají lékaři (de facto léky nejsou, protože neobsahují účinné látky, de jure ovšem bohužel ano, protože si to homeopaté vylobovali na úrovni EU, homeopatika se tedy označují jako léky, byť mají výjimku a jejich výrobci nemusejí prokázat účinnost a bezpečnost tak, jako se to vyžaduje u opravdových léků – viz dále – pozn. redakce). A právě na absurditu homeopatik dlouhodobě

upozorňují skeptické organizace napříč Evropou. Naposledy se propojily při akci hromadného předávkování homeopatik, která 23. října proběhla mimo jiné v Praze, Brně, Ostravě či Bratislavě. „Homeopatie není nic jiného než pseudoléčba. Lidé si kupují homeopatika v domnění, že jde o skutečně účinné léky. Platí přitom jen za předražený cukr,“ shrnuje Leoš Kyša, předseda Českého klubu skeptiků Sisyfos. Podle něj je nezbytné stále upozorňovat na to, že homeopatie není skutečnou terapií, ale naopak postupem, který může vést k poškození lidského zdraví. Rizikem při homeopatické „léčbě“ je to, že člověk není účinně léčen, a tak může dojít ke zhoršení jeho zdravotního stavu, případně k situaci, kdy promešká čas vhodný k nasazení skutečné léčby. Vyloženě hazardem se zdravím je pak podávání homeopatik v případech vážných onemocnění či život ohrožujících stavů. I taková doporučení však sami homeopaté dávají.

Vlajková loď iracionality v medicíně

Zleva: Lékař Jaromír Šrámek, předseda spolku Sisyfos Leoš Kyša a imunolog Michal Křupka pečlivě zkoumají, zda to, čím se za chvíli předávkují, jsou skutečně homeopatika a ne podstrčený paralen – to by totiž bylo náhle po taškařici.

Právě to, že se homeopatie tváří jako „léčba“, je největší problém. Dvojnásob, pokud je podávána z rukou zdravotníka, ať už lékaře nebo lékárníka. „Homeopatie je vlajková loď iracionality v medicíně. Protože je často podávána skutečnými lékaři, a protože řada lidí neví, že homeopatika jako léky mají legislativní výjimku z požadavku dokazovat klinickou účinnost, pokládá ji poměrně velký počet lidí za skutečnou terapii. To představuje potenciální riziko, protože příchyllost k homeopatii může vést k poškození zdraví zanedbáním účinné léčky,“ shrnuje situaci Jaromír Šrámek, lékař patolog a současně místopředseda pro medicínu Českého klubu skeptiků Sisyfos, který na pražském hromadném předávkování homeopatiky zajišťoval lékařský dozor pro případ, kdyby podávaná homeopatika čistě teoreticky měla na přítomné nějaké nepředvídatelné účinky. Ty ale nepřišly, byť se účastníci předávkovali množstvím homeopatik několika násobně přesahujícím doporučené dávkování. Podávala se například homeopatika na uklidnění, která mají řešit nespavost, přípravky na podporu kojení, proti svalovým křečím, rýmě, astmatu či na zvládnání horečnatých stavů a chronických onemocnění.

Předávkování homeopatiky je zábavné. Všichni skeptici přežili.

Podle Šrámka je lichý argument, že homeopatie přece musí fungovat, když se používá už tak dlouho. Jenže za údajnou účinnost homeopatie je něco jiného. „Stačí zalisťovat dějinami medicíny. Osobnost lékaře, legenda o jeho kvalitách, a také pocit výjimečné péče jsou faktory, které často ovlivní hodnocení lékařského zákroku více než technicky správné provedení a rychlost údravy. Ve srovnání se skutečnou medicínou má homeopate více možností, jak nechat tyto faktory působit na své klienty,“ vysvětluje lékař. Pozitivní výsledný efekt tak ovlivňuje například věhlasnost homeopata, pozitivní zkušenosti ostatních, třeba získaných ve facebookové skupině, kde je člověk členem, či to, že se homeopatická konzultace věnuje například vztahům s rodiči či emoční nepohodě jedince. Navíc homeopaté snadno vytvoří dojem, že svým klientům nabízejí něco opravdu speciálního vhodného právě pro ně. „Pokud homeopatii nabízí lékař, dopouští se podvodu na pacientech, ať už vědomě za účelem vlastního zisku, nebo nevědomě, kdy věří absurdním nesmyslům a snižuje se na úroveň šamana,“ shrnuje Kyša.

Placebo efekt funguje u dětí i zvířat

Mezi skeptiky se nenápadně vmísil nejznámější český homeopatický lékař Tomáš Karhan – v oranžové mikině. V kapse měl údajně protijed, kdyby někdo po předávkování homeopatiky zkolaboval.

Dojem, že podávání cukrových kuliček je smysluplný a efektivní léčebný systém, patří k prezentaci homeopatie jako takové. Profesor Edzard Ernst, který byl v minulosti homeopatem, a stal se skeptikem, jenž na britské University of Exeter vede výzkum věnovaný právě různým „alternativním“ léčebným metodám, upozorňuje na to, že homeopatie nenabízí nic víc, než dokáže skutečná medicína. Rozhovor s pacientem či diskuse nad léčebnými možnostmi, stejně tak jako projev empatie a pochopení, to vše může být součástí práce jakéhokoliv zdravotnického profesionála, nikoliv výlučně homeopata. „Skutečnost je taková, že lidé jsou schopni použít naprosto cokoli k čemukoli, to ale neznamená, že by existovaly důkazy o tom, že homeopatie má efekt při léčbě či prevenci jakéhokoliv onemocnění,“ popisuje na svém blogu s tím, že například tvrzení o tom, jak „homeopatie napomáhá samouzdravovacím procesům v těle je čistá fantazie“. „Homeopatie se neukázala účinnější než jako nasazení placebo,“ dodává. Přesto je nabízena jako účinná léčba. Například britské National Center for Homeopathy doporučuje homeopatika například pro zvládnání astmatického záchvatu, krvácení, chřipky, zánětu hrtanu či krvácivé horečky ebola. „Jste nemocní nebo onemocněli členové vaší rodiny? Nemusíte volat lékaře nebo jiného zdravotnického profesionála! Homeopatické ‚udělej-si-sám‘ je odpověď,“ popisuje profesor Ernst s tím, že jde o vcelku spolehlivý návod na to, jak zabít sebe nebo někoho blízkého.

Kdyby účastníci happeningu skutečně spolykali tolik opravdových léků, mohli být již mnozí mrtví, ale byla to jenom homeopatika – kde nic není, ani smrt si nic nevezme.

Údajnou úspěšností homeopatické „terapie“ u dětí či zvířat přitom homeopaté a jejich příznivci často argumentují. Také na malé děti a zvířata ale funguje placebo efekt, vědomé rozhodnutí „uzdravím se“ přitom nemusí být jeho součástí. „Samotný rituál léčení ovlivní vnímání rodičů, respektive majitelů,“ popisuje Šrámek s tím, že nemalou roli hraje také to, že je nemocnému věnována zvláštní pozornost a i péče. Svůj podíl má také přirozený vývoj zdravotního stavu. „Mnoho chorob probíhá přirozeně ve střídajících se

fázích zlepšení a zhoršení. Spontánní zlepšení tak může vyvolat dojem účinnosti léčby. U celé řady onemocnění má velký vliv psychika, která může být ovlivněna efektem placebo,“ dodává imunolog Michal Křupka. To ovšem nic nemění na faktu, že homeopatika nejsou ničím jiným než jen cukrem. To potvrdila i jedna z nejmladších účastnic hromadného předávkování osmiletá Anna Marie Kyšová: „Celé to chutná jako sypání, které má babička doma na perníčky. Jen je toho v jedné tubičce trochu málo.“

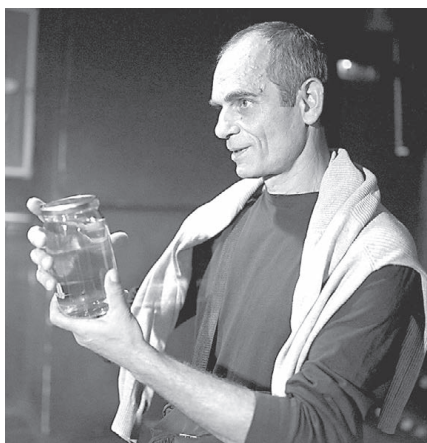
Paranormální výzva otestovala letos dva uchazeče

Leoš Kyša

Paranormální výzva Českého klubu skeptiků Sisyfos, kterou jsme vyhlásili počátkem roku 2014 ve spolupráci se skupinou Falesní hráči, nabízí 3 333 333 Kč tomu, kdo v kontrolovaném dvojitě zaslepeném experimentu prokáže existenci paranormálních jevů nebo své vlastní paranormální schopnosti. V průběhu letošního září a října proběhly další dva experimenty; od začátku našeho testování v roce 2013 (zprvu ještě v rámci evropské iniciativy The Sisyphus Prize) jsme už otestovali sedm uchazečů.

„Vycítit vodu“

Jak jsme již psali ve Zpravodaji č. 3, prvním letošním uchazečem byl léčitel a senzibil Josef Pišoja. Tento muž je přesvědčen, že má mimosmyslové schopnosti různého charakteru. Mimo jiné je schopen vycítit blízkost vody. Proto jsme mu navrhli jednoduchý „krabicový“ ex-

periment, podobný těm, které proběhly dříve se senzibilem a věstcem Stanleyem Bradleyem či panem Janem Heczkiem. Uskutečnil se 26. 9. 2016 v prostorách Rock Café v Praze. Do třiceti papírových krabic byly nebo nebyly vloženy půllitrové sklenice s vodou. O tom, zda sklenice bude umístěna, rozhodoval hod kostkou: padlo-li liché číslo, umístili jsme do krabice sklenici, padlo-li sudé, pak nikoliv. O počtu rozmístěných sklenic ani o obsahu krabic nemohl předem vědět ani senzibil, ani nikdo z jeho doprovodu. Skupina osob, která krabice připravila, následně opustila experimentální místnost a až do konce experimentu zůstala izolovaná. Následně pak do místnosti přišla skupina s panem Pišojou, který se pomocí své „metody“ pokusil určit, kde se nachází voda a kde ne. Pro postup do druhého kola by musel správně stanovit obsah 25 a více krabic (nebo 6 a méně), aby uspěl s pravděpodobností uhodnutí nepřevyšující 1:1000. Výsledek byl v očekávaném pásmu náhody – osmnáctkrát uhodl správně, dvanáctkrát špatně.

Intuitivní písmo

Další uchazečkou o nabízenou odměnu 3 333 333 Kč se stala Dagmar Klímová. Ta se věnuje tzv. intuitivnímu písmu. Dostala se k němu prostřednictvím kurzu, kde potkala kartáře, který ji inspiroval k vlastní esoterické praxi (více informací o uchazečce lze nalézt na jejích stránkách www.intuitivni-pismo.cz). Jednou z jejích paranormálních schopností má být lokalizace ztraceného člověka za pomoci intuitivního písma. Vyzkoušet takovou schopnost pro nás nebylo složité. Experiment jsme uspořádali tak, že jedna pokusná osoba přecházela podle časového klíče mezi třemi místnostmi. Úkolem uchazečky bylo stanovit, ve které místnosti se osoba v daném čase nachází. Experiment se uskutečnil 9. října 2016 na hradě Houska, kde byly k tomu účelu vybrány tři různě orientované místnosti. Pokusná osoba se po několik minut vyskytovala v náhodně vybrané místnosti. Aby uchazečka uspěla v prvním kole naší Výzvy, musela by pokusnou osobu správně lokalizovat alespoň v patnácti případech z dvaceti. Výsledek? Pouze sedm úspěšných lokalizací. Tedy nejočekávanější výsledek, pokud by se náhodně hádalo.

Ani v roce 2016 tak v Paranormální výzvě Českého klubu skeptiků Sisyfos nikdo neuspěl.

Další informace spolu s videozáznamy viz <http://www.falesni-hraci.cz>

Sedm statečných Martin Bloch

S radostí oznamujeme, že se dále rozšířil počet statečných, kteří podstoupili náročné testy pro vstup do České III. paranormální ligy. Dosud pětičlenné mužstvo borců rozšířil pan Jozef Pišoja a hned zabodoval na bronzovou medaili. Zvláště nás svým výkonem potěšila paní Dagmar Klímová. Založila jednočlenné ženstvo a navíc

šmahem deklasovala polovinu mužstva. Doufejme, že se stala dobrým vzorem pro další ženy, vědmy a věštkyně.

Aby se borec/borka kvalifikoval/a do III. ligy, musí předvést dvojitě zaslepený esoterický kejkl s pravděpodobností náhodného úspěchu nižší než 1:1000 a to dle pravidel Paranormální výzvy [1]. Kdo uspěje, získá diplom a prémii 10 000 Kč. Pak se může pokusit o vstup i do I. ligy, kdeémie činí 3 333 333 Kč. Dlužno dodat, že podstatu experimentu si navrhuje sám borec a ve věci vlastního provedení je sepsána řádná smlouva se Sisyfem.

Ačkoli provedené experimenty jsou značně rozmanité [2], všechny je charakterizuje čtveřice čísel (N, K, L, M), kde N je počet možných voleb, K je počet kol, L je limit úspěšných kol a M je medián (tj. průměr správných odpovědí získaných náhodně, např. hody mincí či hrací kostkou).

Příklad: má-li borec určit, zda ve třiceti krabicích je kámen anebo květina, pak čtveřice (2, 30, 25, 15.50) zaručuje, že pravděpodobnost náhodného úspěchu je menší než 1:1000. Vítěz se může zmýlit nanejvýš v pěti kolech ze třiceti – čili musí správně odpovědět alespoň 25-krát. Neumětel však s pravděpodobností 95% správně odpoví jen 10 až 20-krát – tedy jen v okolí mediánu $M = 15.50$.

Pokud borec nedosáhne na limit, znamená to, že nezískal z esoterických zdrojů (tj. od božstev, duchů, andělů - i padlých, ufonů či dokonce až z Austrálie) dostatek informací, čímž utrpěl tzv. informační deficit. Ten se vypočítá pomo-

Současná výsledková listina českých paranormálních borců:

Přebor: (N, K, L, M)	Účastníci přeboru: Jméno (počet správných odpovědí)
(2, 30, 25, 15.50)	S. Bradley (19)*, J. Pišoja (18)*, J. Heczko (15), J. Škoda (14)
(3, 20, 15, 7.11)	D. Klímová (7), P. Vojtěch (5)
(12, 15, 6, 1.62)	M. Hein (2)*

Hvězdička označuje borce, jenž alespoň překonal medián.

Leč, nikdo (zatím) nedosáhl na tučný Limit a tudíž ani na tučnou prémii, protože Česká III. paranormální liga zůstává nadále prázdná. (Na mezinárodním kolbišti se však nemusíme nijak stydět – vždyť i německá liga je také úplně prázdná [3].)

ci $-\log_2(p)$, kde p je poměr velikostí množiny správných odpovědí a množiny možných odpovědí. Informační deficit, vyjádřený v bitech, je jednotným kritériem neúspěšnosti borců pro všechny experimenty typu (N, K, L, M).

Informační deficit ukazuje peloton sedmi statečných nevtězů ze všech přeborů:

Medaile	borec	deficit [bit]	debakl
kočičí zlato	M. Hein*	8,70	416
psí stříbro	S. Bradley*	9,28	616
myší bronz	J. Pišoja*	10,12	1113
brambor IA	D. Klímová	11,60	3104
brambor IB	J. Heczko	11,78	3511
brambor II	J. Škoda	12,09	4356
brambor III	P. Vojtěch	12,30	5070

Jak patrně, rozdíly deficitů jsou nevýrazné, neb je to míra logaritmická. Výmluvnější je však míra lineární: tzv. debakl $= 2^{\text{deficit}}$, jenž udává, kolikrát by se musel borec zlepšit, aby zvítězil. Prostě, borci, tužte se!

Oceňujeme odvahu, vytrvalost a nezlomné sebevědomí našich borců medailemi – ovšemže imateriálními a spirituálně paranormálními.

[1] www.sysifos.cz/index.php?id=vypis&sec=1388098035

[2] www.falesni-hraci.cz/cs/paranormalni-vyzva/historie
Zpravodaj SISYFOS: 3/2013 str. 1–4, 2/2014 str. 12–13, 3/2016

[3] Zpravodaj SISYFOS: 3/2013 str. 5, 4/2015 str. 13–16.

Reportáž z kongresu QED 2016 Claire Klingenberg

Vědecko-skeptický sjezd QED – Question, Explore, Discover (Pochybujte, bádejte, objevujte) v Manchesteru (UK), který se konal 14. – 16. října, má za sebou 6. ročník. Letos se sjelo více než 650 účastníků, první ročník měl kolem tří set.

Skepticismus je světonázor. Skeptický přístup se dá aplikovat do každé vědy i do každé životní situace. Proto i 6. QED obsáhl široké spektrum témat. Sjezd byl rozdělen na pět částí – přednášky, panelové diskuze, workshopy, podcastové vysílání (internetové rádio) a promítání filmů. Některá témata byla vážná, některá úsměvná, takže pro každého se

něco našlo. Ve své reportáži proto představím široké spektrum přednášek, které může inspirovat k rozvoji skepticismu i u nás.

Captain Disillusion (Kapitán Deziluze): **Hrdinské činy demaskování virálních videí**

Autor užívající pseudonym „Kapitán Deziluze“ je odborník na speciální filmové efekty a téměř deset let se ve volném čase věnuje analýze videí na YouTube, obzvláště těch, kterým se dostane pozornosti médií kvůli své senzačnosti. Zkoumá, zda jsou videa pravá nebo podvrhem a odhaluje jednotlivé úpravy na svém YouTube kanále. Jeho přednáška se týkala vysvětlení jednoduchých metod, kterými může i laik podvod odhalit. Také dával publiku tipy, jak vytvořit skeptická videa, na která se „dá dívat“.

Petra Boyton: **Jak psát poradenské sloupky**

Sociální psycholožka a novinářka Petra Boyton odpovídá v poradenských sloupcích na dotazy čtenářů, od osobních témat, přes zdravotní, po vědecká. Zkoumá roli těchto sloupků a dopadu svých odpovědí na životy tázajících.

Britt Hermes: **Správná detoxikace – Začátek zbytku vašeho života v pěti jednoduchých krocích**

Do roku 2014 byla Britt Hermes propagátorkou naturopatie, dokonce certifikovanou ve dvou státech USA, Washingtonu a Arizoně. Pak zjistila, že to, co po tři roky dělala a do čeho celkově investovala 250 000 dolarů (kurzy byly nákladné), je naprostý podvod, plný protivědeckých nesmyslů a nabádající k neefektivním a občas i nebezpečným postupům. Přednášela o svém vymanění se z naturopatické komunity a o svém přechodu k medicíně založené na důkazech.

Mark Stevenson: **Budoucnost a co s ní dělat**

Futurolog, spisovatel, inženýr s červeným diplomem a hudebník/komik – Mark Stevenson je mužem mnoha talentů. Své talenty aplikuje na vytváření pravděpodobných scénářů blízké budoucnosti světa a vývoji technologií, které nám mají pomoci, když se naplní ty nepříliš růžové z nich. Svou přednášku věnoval dvěma ze svých scénářů, tomu nejvíce dystopickému a jeho opaku, nejvíce utopickému. Předkládal, co se musí stát, aby se naplnily.

Timandra Harkness: **Big Data – Záleží na velikosti?**

Veledata, jak jim česky říkáme, jsou tak komplexní a velké sady dat, že klasické aplikace na zpracování dat si s nimi neporadí. Zjednodušeně – skládají se z informací o uživateli, které následně slouží k předpovídání jeho chování na internetu, k nabízení cílených reklam, či k určování pravděpodobnosti postižení infarktem. Vědkyně a rádio-moderátorka Timandra Harkness osvětlovala publiku toto ožehavé téma.

Susan Blackmore: **Nové vědecké poznatky o mimotělních zkušenostech**

Poté, co si tato parapsycholožka během svého vysokoškolského studia na Oxfordu prožila mimotělní zkušenost, bádala po jejím původu. Po několika letech práce s osobami, které tvrdily, že astrálně cestují, ale nikdy svou schopnost neprokázaly ani v nejjednodušších testech, se Susan Blackmore obrátila k vědeckému zkoumání problematiky. Její práce a výzkum se týká jak neurologických struktur, tak

i fenoménu „body transfer illusions“ – pocit vlastnění části či celého těla, které není naše. Ač ze začátku na ni vědecká komunita hleděla skrz prsty, Susan vytrvala a neustále přichází svým rigorózním přístupem blíž a blíž k odhalení přesného původu mimotělních zkušeností. Její přednáška se týkala vlastní životní cesty a badatelských výsledků vedoucích k porozumění lidskému vědomí.

Dr Karl: **Dr. Karl a jeho největší momenty ve vědě**

Biomedicínský inženýr, chirurg a fyzik Karl Kruszelnicki je velkým popularizátorem vědy. Byl pasován i do role tzv.

„science communicator“ – komunikátora vědy, osoby, která srozumitelně vysvětluje a osvětluje nové vědecké poznatky laické veřejnosti. Svou přednášku věnoval největším mýtům a omylům dnešní společnosti, například chemtrails, zaměňování kauzality s korelací nebo názoru, že očkování způsobuje autismus.

**Cara Santa Maria: Věda, skepticismus a ateismus:
Můj skromný pokus o zlepšení amerického
mediálního prostředí**

Televizní moderátorka, neurovědkyně a „science communicator“ – komunikátor vědy, osoba, která srozumitelně vysvětluje a osvětluje nové vědecké poznatky laické veřejnosti – Cara Santa Maria se narodila mormonským rodičům. Přednášela o svém přechodu od mormonství k ateismu, o své práci v médiích a s médii a o problémech, na které naráží při propagování vědecké metody a vědeckého přístupu v amerických mainstreamových médiích.

**Sally Le Page: Genderové zaujetí ve studiu
pohlavních orgánů**

Evoluční bioložka Sally Le Page se zabývá nevyvážeností ve studiu evoluce pohlavních orgánů živočichů a tím, jak zavádějící a zastaralá terminologie ovlivňuje pohled na zkoumání, ba i jeho výsledky. Představila dva roky starý výzkum, jak ve skutečnosti probíhá oplodnění vajíčka (nejen) u lidí, a vysvětlila, jak se správně pitvají pohlavní orgány much.

Paul Zenon: Tajemství věstců

Paul Zenon, podobně jako James Randi, po třicetileté kariéře kouzelníka přešel k odhalování šarlatánů a podvodníků. Specializuje se na metody „věstců“ zaměřených na komunikaci se zemřelými. Popisoval a předváděl jejich metody, jako je například studené čtení, a vysvětloval, jak tito podvodníci škodí, například nahrazováním skutečné vzpomínky na milovanou zesnulou osobu vzpomínkou uměle vytvořenou skrze šarlatána.

**Michael Blastland: Triviality – Opomenuté
proměnné života**

Naše kognitivní zaujetí a neschopnost kvantifikovat roli náhody v našich životech nám komplikuje porozumět pravděpodobnosti. Matematik a novinář Michael Blastland přednášel o tom, jak mnohá tvrzení kauzality selžou kvůli nesprávnému započítání každodenních trivialit.

**Meirion Jones: Jak si vydělat 100 milionů dolarů
falešným detektorem bomb**

Novinář Meirion Jones přednášel o odhalení jednoho z nejsmrtejnějších podvodů posledních deseti let. Jim McCormick, teď již ve vězení, prodal do Bagdadu upravené virgule v celkové hodnotě 80 milionů liber jako detektory bomb. Využívání zákonných a obchodních klíčků a mezer, neschopnost úředníků přiznat chybu a zkorumpovanost bagdádské policie vedly ke smrti více než 2000 osob, včetně dětí.

Panelové diskuze:

„Řekněte Áááá“: Dentální pseudověda

Ani zubařina není imunní vůči pseudomedicíně, jako je homeopatie a dentální chiropraxe, která ohrožuje zdraví i finanční situaci pacientů.

Diskutovali a na dotazy odpovídali zubař Saun Sellars, čelistní chirurg Sarah Farmer, zubní chirurg Martin Law, zu-

bař a aktivista pro zubařinu založenou na důkazech Grant Richie a kontrolorka správných lékařských postupů Laura Thomason.

Týmový duch: Vyšetřování paranormálna
Vyšetřování paranormálna a hledání důkazů pro jeho existenci má stoletou akademickou tradici. Ač byla podniknuta spousta fascinujících výzkumů, do dnešního dne nebyl žádný paranormální jev prokázán. Diskutovaly a na dotazy odpovídaly redaktorka časopisu The Skeptic a manažerka filmové produkce Deborah Hyde, parapsycholožka a neuroložka Susan Blackmore, parapsycholožka Caroline Watt a vyšetřovatelka výskytu duchů Hayley Stevens.

Etika magie a kouzel

Profese kouzelníka spočívá v klamání publika. Prezentování triku jako skutečného zázraku i mimo představení způsobilo v historii již mnohokrát mystifikaci veřejnosti. Kde je hranice? Diskutovali a na dotazy odpovídali kouzelník a profesor psychologie Richard Wiseman, kouzelník, odhalovač šarlatánů Paul Zenon, mentalista a rádio-moderátor Eli Bosnick a mentalista Dave Alnwick.

Jak zaujmout děti divem vědy

Fyzika, chemie, biologie se na většině školách vyučuje s důrazem na suchá fakta, potřebná ke složení zkoušky. Z těchto vědeckých disciplín se vytrácí podstata vědy – pochopení vědecké metody a rozvoj kritického myšlení. Jak přesto zaujmout děti vědou?

Diskutovali a na dotazy odpovídali biomedicínský inženýr, chirurg a fyzik Dr. Karl, producent Trent Buton, matematik a komik Matt Parker, TV a rádio-moderátorka Ginny Smith a evoluční bioložka Sally Le Page.

Skeptický aktivismus pod mikroskopem
Úspěchy a neúspěchy kampaní skeptiků proti pseudovědám, jejich propagátorům a tvářím. Rady, jak efektivně vést kampaň proti šarlatánům, podvodníkům a podvodným metodám.

Diskutovali a na dotazy odpovídali spisovatel a novinář Simon Singh, ředitel „Good Thinking Society“ Michael Marshall, vynálezce algoritmu „šarlatánometr“ (Quackometer) Andy Lewis, právník se zaměřením na lidská práva Jamie Potter a právnička se zaměřením na lidská práva Salima Budhani.

Prezentování Sisyfa a Paranormální výzvy Českého klubu skeptiků Sisyfos

Po těchto a dalších tématech následovaly flash-talks, rychlé, pětiminutové přednášky bez přípravy pro zájemce z publika. Kromě toho, že jsme byli vyzváni samotnými organizátory, abychom něco pověděli o Evropském skeptickém kongresu, který Sisyfos pod záštitou ECSO (European Council of Skeptical Organisations) spoluorganizuje s Klubem pol-

ských skeptiků, a o Paranormální výzvě a příbuzných projektech, kvůli zájmu publika nám prodloužili čas z pěti na patnáct minut. To mě velmi potěšilo, obzvláště protože se Sisyfos sjezdu účastnil poprvé a zájem o naše aktivity vznikl díky práci, kterou s Paranormální výzvou děláme.

Předávání Occamovy břitvy (skeptické Oscary)

The Ockham Awards jsou udíleny časopisem „The Skeptic“ ve čtyřech kategoriích – blog, podcast (internetové vysílání), událost/kampaň, cena redakce.

Kromě „ceny redakce“, která je udělena za celoživotní dílo, ostatní kategorie hodnotí nejlepší práci za předchozí rok.

Letošní laureáti jsou:

Kategorie: **Nejlepší skeptický blog**

Získal: **Naturopathic Diaries (Deník naturopatky)**

Kategorie: **Nejlepší skeptický podcast (internetové vysílání)**

Získal: **Say Why To Drugs (Řekněte drogám proč)**

Kategorie: **Nejlepší skeptická událost/kampaň**

Získal: **Good Thinking Society za úspěšnou kampaň vedoucí ke snížení rozpočtu věnovanému na homeopatii Národní zdravotní organizace**

Kategorie: **Cena redakce „The Skeptic“**

Získal: **Crispian Jago za vytrvalý a úspěšný skeptický aktivismus**

Geneticky modifikované potraviny - nobelisté kontra Greenpeace

Gabriela Gabčová, Ladislav Loukota

Jen málo témat budí tolik emotivní reakce jako geneticky modifikované organismy (GMO). Na jedné straně bariéry stojí vědci argumentující kvalitními potravinami vyprodukovanými bez, anebo jen s minimem použitých pesticidů a toxinů, navíc chránící naše životní prostředí. Na straně druhé pak stojí zastánci Greenpeace, kteří se ohražují tím, že člověk by měl nechat přírodu být přírodou a nehrát si na Boha. Vědecká komunita v očích veřejnosti táhne za poněkud kratší konec provazu, nyní se však ze své tiché obrany vzbudila a to rovnou kolektivně.

Více než sto laureátů Nobelovy ceny dalo své chytré hlavy dohromady a v červnu prostřednictvím otevřeného dopi-

su nahlas řeklo NE hanlivé kampani a politice Greenpeace bojující proti GMO [1]. Kolem GMO dle nich neustále panuje hysterie a propaganda plná emocí, polopravd a lží. Není divu, že problematiku neznalá společnost je ohledně GMO značně rozpolcena, a podle nobelistů i značně zmanipulována organizacemi, jako je Greenpeace. Dopis laureátů byl proto věnován nejen Greenpeace, ale i vládním činitelům po celém světě.

V listě obhajují genetické modifikace a obviňují Greenpeace z šíření dezinformací. Uvádějí, že odpůrci GMO v podstatě stojí v cestě dodávání potravin těm, kteří je potřebují, ba dokonce jsou na nich existenčně závislí. Geneticky

modifikované plodiny mají totiž zvýšenou šanci úspěšného vypěstování při extrémním suchu či naopak extrémních deštích a zvyšují nutriční kvalitu jinak monotónní stravy. Tak se děje v řadě subtropických a tropických zemích. I přes zástupy studií a zpráv, které uvádějí jejich výhody, Greenpeace například ještě pořád vede masivní kampaň proti tzv. Zlaté rýži. Tahle geneticky modifikována rýže je obohacena o vitamín A, a může tak pomoci (resp. již pomáhá tam, kde je povolena) lidem v jihovýchodní Číně či Africe, kde množství lidí trpí a umírá právě kvůli nedostatku přísunu vitamínu A. Podle WHO je odhadováno, že vlivem jeho nedostatku ročně oslepne přes 120 až 250 tisíc dětí, z nichž polovina do 12 měsíců po oslepnutí umírá [2].

Problémem dnes již z nutričního ohledu totiž nejsou „tradiční hladomory“ s jejich absolutním nedostatkem kalorií, ale chronická podvýživa. Ta zhoršuje a podlamuje jak zdraví milionů lidí, tak i jejich šance na plnohodnotný a produktivní život. Výsledkem je začarovaný kruh.

Laureáti v dopise rovněž uvádějí, že doposud se neprokázaly absolutně žádné komplikace jak u lidí, tak u zvířat, které by byly spojené s konzumací GMO plodin. Upozorňují také na to, že GMO jsou naopak bezpečnější, než rostliny získané některými jinými biotechnologickými postupy. Richard R. Roberts (Nobelova cena za fyziologii a medicínu z roku 1993), dokonce uvádí, že někteří rostlinní biologové se po natolik intenzivním napadání ze strany aktivistů a veřejnosti rozhodli u problematiky GMO rostlin raději mlčet, nebo dokonce totálně opustit výzkum v daném oboru [3].

Chování veřejnosti je tedy v mnohých případech nepochopitelné. Proč odmítat konzumovat banány, které odolávají plísni (a navíc jsou po genetické stránce detailně prozkoumány), a raději volit potraviny plné „chemických postřiků“? Můžeme být rádi, že žijeme v době genetické manipulace a nemusíme tak čelit mnohým problémům z minulosti. Uvádí se, že kupříkladu v Irsku v letech 1845–1849 zemřelo kvůli tzv. Velkému irskému hladomoru až jeden milion lidí [4]. Jeden si domyslí, jak by se v té době místní stavěli k přístupné, byť geneticky modifikované potravě ...

I „green“ lidi je ostatně možné přesvědčit o přínosech genetické modifikace. Veřejnosti je například známý případ anglického novináře a ekologického aktivisty Marka Lynase, který mnoho let bojoval proti GMO. V roce 2008 však veřejně přiznal, že i když strávil roky útokem na geneticky modifikované organizmy, ve skutečnosti si o nich neudělal žádný pořádný literární přehled, problematice z biologického hlediska vůbec nerozuměl a jen psal o tom, co je mezi radikálními ekology

právě v kurzu. Nyní, po detailnějším nastudování problému vystupuje naopak jako jeden z neaktivnějších obránců GMO.

Řešit ekologické problémy bohatého světa, zakusujíc bio anti-GMO gluten-free raw koláče, zatímco pestrá strava chybí milionům v rozvojovém světě, je totiž přímo definicí nepomáhání potřebným. Podvyživené lidi v rozvojovém světě nenakrmí zakoupená taška s logem afrického děťátka ani tuna nasbíraných víček z PET láhví. Zachrání je kvalitní a výnosné potraviny, pěstované pokud možno efektivně přímo v jejich oblasti, ne převážené v rámci potravinové pomoci z přebytků našich supermarketů. Nakonec GMO a trendy lokální „bio“ pěstování nemusejí jít proti sobě, ale naopak se podporovat!

Samozřejmě nemožno organizacím jako je Greenpeace vyčítat všechny problémy světa. Greenpeace byla, a částečně stále je, vcelku užitečná v řadě jiných aktivit. Rozhodně nelze kritizovat snahu o zachránění ohrožených živočichů, naopak je třeba docenit revoluční vliv Greenpeace na boj proti freonům. Svůj podíl mají na vyvolání celosvětové debaty o klimatických problémech planety. Dala by se dokonce chápat i obava z jaderné energetiky. Často vytýkaná ostrost Greenpeace má mnohdy smysl, i když je často poněkud přehnaná. Přistoupit na černobělost tématu by bylo chybou.

Problémem však je, že lobbying za části zelené politiky může mít stejný vliv jako appeasement tváří v tvář válce. Greenpeace není Hitlerem, nýbrž Chamberlainem GMO debaty. Máme možnost a povinnost zachránit statisíce lidí ročně zamezením podvýživy – ale neděláme tak i vlivem kritiků GMO jako je Greenpeace. Zamrzí to o to víc, že mnohé nesmysly, které radikálnější ekologové vypustí do světa, se k lidem dostanou rychleji než světlo vědy a jsou brány jako písmo svaté.

Naproti tomu i nejchytřejší vědecké hlavy světa nikdo mimo vědy nebere v potaz, ať se snaží proti mýtům spojeným s GMO bojovat sebevíc. Ale to je na jinou debatu. Prozatím nelze nic jiného, než před jejich kolektivní snahou smekat a doufat, že aktivita stovky laureátů Nobelovy ceny povede k něčemu reálnému a pozitivnímu.

[1] Support Precision Agriculture [online]. 2016. Dostupné z: supportprecisionagriculture.org/nobel-laureate-gmo-letter_rjr.html

[2] World Health Organization [online]. 2016. Dostupné z: www.who.int/nutrition/topics/vad/en/

[3] Biology Fortified [online]. 2016. Dostupné z: www.biofortified.org/2016/07/110-nobel-laureates-greenpeace-gmos/

[4] Ross, David. 2002. Ireland: History of a Nation, New Lanark: Geddes & Grosset, ISBN 1-84205-164-4

Smrt dítěte na Hodonínsku nesouvisí s očkováním, konspirační teorie se ale šíří dál *Ludmila Hamplová*

“Na základě zjištěných informací v souvislosti s vyšetřováním jsme zjistili, že úmrtí dítěte nesouvisí s jeho očkováním,” uvádí policie. Přesto se na internetu dál šíří mezi tápajícími rodiči konspirační teorie o tom, že

za smrt může očkování a že tuto souvislost odpovědné orgány a lékaři tají. Negativní informace o očkování se šíří rychlostí blesku bez ohledu na to, jestli jsou pravdivé. Postačí dostatečně emotivní příběh a publikum na

sociálních sítích, které „ví, jaké je očkování svinstvo“. Ačkoliv kriminalisté zahájili trestní stíhání matky dítěte pro podezření z vraždy, konspirační teorie o tom, že „utajovanou“ příčinou úmrtí batolete bylo očkování, se šíří dál. Výsledek soudní pitvy je přece „všem dobře informovaným osobám předem známý“.

Co když očkování skutečně zabíjí a může být ohroženo i moje dítě? Tato otázka napadla mnoho rodičů, kteří se dozvěděli o úmrtí šestnáctiměsíčního batolete, které zemřelo v den, kdy bylo očkováno. Tuto informaci také některá média okamžitě dala do titulku. Ale čím méně potvrzených faktů, tím více spekulací, zvláště když jde o očkování a jeho odpůrce, i tak lze shrnout příběh, který na sociálních sítích vyvolal doslova bouři a mezi rodiči paniku. Na začátku listopadu skutečně došlo k úmrtí malého dítěte a skutečně se tak stalo jen pár hodin po očkování. To je ale jediné, v čem se reálné události s facebookovou verzí tragického příběhu shodují. Závěry soudní pitvy i policejního vyšetřování souvislost úmrtí dítěte s očkováním vyloučily. „V souvislosti s násilnou smrtí dítěte na Hodonínsku kriminalisté zahájili trestní stíhání jeho matky pro zvláště závažný zločin vraždy. S ohledem na věk mladistvé nebude policie zveřejňovat žádné další informace,“ uvedla Štěpánka Komárová, tisková mluvčí Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje. „Na základě zjištěných informací v souvislosti s vyšetřováním jsme zjistili, že úmrtí dítěte nesouvisí s jeho očkováním,“ dodala.

Přesto nebo právě proto se objevují další konspirační teorie, ve kterých nechybí ani údajné spiknutí úřadů, farmaceutického průmyslu a lékařů s cílem utajit „pravdu“. Ty ovšem reálně ovlivňují rozhodování a chování rodičů, kteří zvažují, zda své děti nechají očkovat. Každá podobná zpráva pak pro ně znamená další nejistotu a obavy, a to bez ohledu na to, zda se příčinná souvislost mezi úmrtím dítěte a vakcinací prokáže či nikoliv. Jen máloco má na váhající rodiče tak silný vliv, jako právě emotivní příběhy jiných rodičů. Právě pod vlivem těchto příběhů se u nich posiluje přesvědčení o tom, jak je očkování nebezpečné. Zvláště když svůj vlastní olej do ohně v podobě konspirací přilejí nejrůznější iniciativy odmítající očkování jako takové. „Antivaxeri jsou už tak internetem nastavení, že všechny, pro ně nevysvětlitelné hrozné jevy spojují s očkováním. Nerozlišují koincidenci od kauzální souvislosti. Tento případ znovu dokázal, že objektivně nehledají pravdu, ale jen se utvrzují ve svých konspiracích,“ shrnuje Tomáš Ondrigo, lékař a jeden z Lovců šarlatánů. „Představa, že by byli všichni vyšetřovatelé a soudní lékaři podplaceni farmaceutickými společnostmi jen proto, aby se něco ututlalo, je nereálná a hlavně směšná,“ dodává.

Zjitřené emoce a příliš sdílná starostka

Veřejně propíraná část tohoto příběhu začala ve chvíli, kdy nezletilá matka 1. listopadu 2016 v jedné z mnoha facebookových skupin určených právě pro matky na rodičovské dovolené, kde se řeší úplně všechno kolem dětí a péče o ně, zveřejnila informaci o tom, že její dcera zemřela. „Byla na

očkování vakcínou priorix. Dopoledne byla unavená, tak usnula, spala dvě a půl hodiny zhruba. Pak se vzbudila a já jí změřila teplotu a dala oběd. Chtěla mlíčko, tak jsem jí ho dala a usnula. Otočila se na břicho a nosánkem do duchny, tak jsem jí nechala spát... Pak jsem tam došla a ona nedýchala. Šla jsem pro pomoc a ona už nedýchala. Prý jsem ji našla mrtvou,“ napsala. Okamžitě se začaly objevovat nejen projevy soustrasti, ale také ostré komentáře, které smrt dítěte jednoznačně spojily s očkováním: „Zase se to zamete pod koberec ... očkování je přeci podle všech těch pediatrických kurew top a nic nehrozí ...“ „A ze to je kuli ockovani není potvrzeno (a ani nikdy nebude i kdyby to byla pravda) ... jen to mame brat jako dalsi souhru nahod?“ „15m dite se jen tak neudusi s hlavou v polstari ... myslim si ze vakcinace tam hrala roli (unava nebo oslabeni ...)“. [Pozn. redakce: jedná se o stylisticky ani gramaticky neupravované komentáře.]

Údajnou souvislost úmrtí dítěte s očkováním se rozhodla ověřit také iniciativa Svoboda v očkování, za kterou stojí Marián Fillo. Ten mimo jiné tvrdí, že „významným rizikovým faktorem pro vznik virové dětské obrny je vysoko-sacharidová dieta“, kterou podle něj doporučuje WHO jen proto, aby lidé byli více nemocní a farmaceutický průmysl měl větší zisky. Mimochodem, dětská obrna, jako vysoce nakažlivé virové infekční onemocnění, byla v Československu vymýcena díky plošnému očkování. Fillo kontaktoval starostku obce Vacenovice, která mu emailem sdělila celé jméno zemřelého dítěte (!) i to, že matka je nezletilá (!) a současně potvrdila, že podle zpráv zveřejněných na facebooku, dítě zemřelo v den očkování. Tyto informace, ačkoliv ještě nebyly známé výsledky nařízené soudní pitvy a tedy nemohlo být ani oficiálně zveřejněno, zda smrt dítěte skutečně souvisela s očkováním, se ovšem šířily dál. Zprávu s titulkem „Roční Eliška zemřela v postýlce. Pár hodin předtím ji očkovali“ zveřejnil například zpravodajský portál TV Nova TN.cz, odkud se opět rychle šířila.

Medicína souvislost s očkováním prý prokázat nechce

Své vlastní vysvětlení připravila také Společnost pacientů s následky po očkování, kterou vede homeopat Václav Hrabák, a která mimo jiné šíří několikrát spolehlivě vyvrácenou teorii o tom, že očkování způsobuje autismus: „Čekání médií a státních autorit na výsledky soudní pitvy je v takových případech v podstatě jenom určitou hrou s veřejností. Veřejnost má mít pouze pocit, že soudní pitva může případ objasnit. Výsledek je ale všem dobře informovaným osobám předem známý. Výsledky soudní pitvy jako příčinu úmrtí dítěte v den očkování rozhodně nemohou potvrdit a označit MMR vakcínu,“ stojí mimo jiné ve stanovisku společnosti. „Pokud patolog něco vůbec nezjišťuje, poté to samozřejmě zjistit nemůže. Někteří kritici proto upozorňují, že právě to může být důvodem záhadného ‚mizení‘ pitevních zpráv, nebo jejich neposkytnutí pozůstalým rodinným příslušníkům. Tedy nikoliv ta skutečnost, že při pitvě bylo zjištěno něco, co je nutné skrýt, ale spíše ta skutečnost, že z obsahu pitevních zpráv vyplývá jejich zjevná nedostatečnost vyvrátit taková

podezření,“ mlží dále homeopat, který je podepsaný pod prohlášením. Společnost se údajně obrátila na „zkušeného patologa“, jehož jméno však není oprávněna uvést.

Teorii o tom, že skutečná příčina smrti zůstane neobjasněna, přidala také iniciativa Rizika očkování, jejíž předsedkyně Iva Vrajská Rojková napsala mimo jiné milostný příběh kombinující literaturu faktu s názvem „VAKCÍNA alebo Nedovoľ, aby mi ublížili!“: „Medicína uznáva len jediný, 100 rokov známy mechanizmus úmrtia po očkovaní, ktorým je anafylaktická reakcia. Medicína nevie (a pochybujeme, že vôbec chce) preukázať súvislosť úmrtia s očkovaním akýmkoľvek iným mechanizmom. Ak pitva neodhalí nejakú inú, do očí bijúcu príčinu smrti tohto dieťaťa, ktoré len pár hodín pred smrťou vyšetřil lekár a uznal ho za zdravé (ináč by ho snáď neočkoval!), tak je nepravdepodobné, že sa o príčine dozvieme čokoľvek určitého,“ objavilo se na webu iniciativy. Vlastní konspirační teorii nabídl i portál Vitalia.cz v článku Jana Vavrečky „Mohla Elišku zabít MMR vakcína Priorix?“. Ten mimo jiné vysvětluje, že všechny vakcíny mohou zabíjet, a to hned několika způsoby: „Je předem téměř jisté, že jakákoliv pitva poskytne negativní výsledek ve vztahu k očkování a vakcínám, pokud se nejednalo právě o anafylaktický šok nebo o udušení zvratky. Pokud by k úmrtí objektivně došlo jakýmkoliv jiným vzácným – a vědecky dosud všeobecně neuznávaným – mechanismem, pitvou velmi pravděpodobně nebude vůbec zjištěn. A pokud by i náhodou byl, stejně z toho nebude nikdo moci učinit závěr, že úmrtí způsobilo očkování,“ tvrdil autor článku v době, kdy stále výsledky pitvy nebyly známy.

Na facebooku vznikla také krátce poté, co se objevila informace o úmrtí dítěte, stránka „Smrt po očkování – nepohodlná skutečnost“. Ta rodiče mimo jiné informuje o tom, že úmrtí o očkování jsou zatajována: „Očkování má nežádoucí účinky a mezi nimi jsou i ty nejhorší – smrt. Úmrtí zdravého dítěte na následky preventivního zákroku, který má dítě chránit před úmrtím a následky infekčních onemocnění, je velmi nepohodlným a odmítaným faktem, který provází očkování od jeho počátků,“ informuje stránka s tím, že „těžké neurologické komplikace na očkování končící smrtí jsou také známy“. „Připomeňme si v úctě, jakou oběť přinesly děti a jejich rodiny po celém světě na oltář možná velmi pochybného honu za očkováním proti všemožným infekcím, které je ve velké většině pravděpodobně naprosto zbytečné,“ dodávají autoři stránky.

Soudní lékaři určují příčinu úmrtí, nespekulují

Zatímco se na sociálních sítích šířily konspirační teorie, probíhalo policejní vyšetřování úmrtí dítěte. Vzhledem k tomu, že matka dítěte je nezletilá, Policie ČR zveřejnila pouze to, že bylo zahájeno její „trestní stíhání pro zvlášť závažný čin vraždy“ a současně tak jednoznačně vyloučila souvislost mezi očkováním a úmrtím dítěte. Vedle toho konal také Státní ústav pro kontrolu léčiv, který podle informací redakce Zdravotnického deníku obdržel hlášení o podezření na nežádoucí účinek vakcíny, jehož následkem měla být smrt očkovaného dítěte. Toto hlášení zaslala jedna z příbuzných

matky. „Postup SÚKL je v takovém případě zcela standardní – SÚKL nejdříve kontaktoval ošetřujícího lékaře dítěte, v případě hlášení přijatého od pacienta vždy ověřujeme nahlášený nežádoucí účinek a snažíme se získat potřebné doplňující informace (číslo šarže vakcíny, přesný název, datum podání, anamnézu dítěte, jeho zdravotní stav před očkovaním apod.). Vzhledem k tomu, že dítě zemřelo mimo zdravotnické zařízení, jsme zároveň kontaktovali Policii ČR, která vede samostatné vyšetřování. Vyžádali jsme si pitevní protokol, který ozřejmí příčinu úmrtí,“ popisuje Lucie Přinesdomová, tisková mluvčí SÚKL s tím, že úřad současně o úmrtí dítěte informoval i držitele rozhodnutí o registraci „podezřelé“ vakcíny a od něj si vyžádal podrobnější informace, jako například od kdy je příslušná šarže distribuována v Česku či zda se objevila i v jiných státech EU. „Podle okolností úmrtí SÚKL vždy zvažuje vhodnost preventivního pozastavení dané šarže vakcíny, pro případ, že by důvodem úmrtí mohla být závada v jakosti dané šarže. Nahlášený NÚ je řešen v rámci spolupráce oddělení farmakovigilance a závad v jakosti SÚKL. V tomto případě jsme se však dozvěděli, že Policie ČR v rámci svého vyšetřování zjistila, že úmrtí dítěte nesouvisí s jeho očkováním. Proto nebylo zapotřebí pozastavovat registraci dané šarže vakcíny,“ dodává mluvčí.

Jasná pravidla má také soudní pitva a není možné její výsledky zatajit. „Základním účelem pitvy je stanovit příčinu smrti. Při správně provedené soudní pitvě není možné něco ‚přehlédnout‘,“ vysvětluje docent František Vorel, předseda České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP s tím, že případnou souvislost mezi vakcinací a smrtí pitva sama neodhalí. „Ta především zjistí příčinu smrti. A posouzení příčinné souvislosti je pak složitý proces za účasti nejen soudních lékařů, ale i dalších odborníků,“ dodává. Soudní lékaři pracující na renomovaných odděleních a ústavech tak určitě nic nezatají. „Každá pitva musí být provedena tak důkladně, aby se prokázaly příčinné souvislosti mezi smrtí, základním onemocněním (nebo účinkem násilí na organismus) a komplikacemi, které se rozvinuly v souvislosti se základním onemocněním/účinkem násilí na organismus. Pojem ‚přehlédnout‘ by znamenal chybu v provedení pitvy,“ přibližuje docent Alexander Pilin, přednosta Ústavu soudního lékařství a toxikologie 1. LF UK a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Podle něj není možné se blíže vyjadřovat k příčinné souvislosti úmrtí, dokud není znám pitevní nález. „Spekulace o tom, že i kdyby smrt dítěte byla způsobena očkováním, lékaři tuto spojitost neurčí či dokonce cíleně zatají, jsou zcela zcestné, nesmyslné, odporující Hippokratově přísaze a etice práce soudních znalců. Je v zájmu všech zúčastněných prokázat, nebo vyloučit příčinnou souvislost, aby k dalším nežádoucím jevům nedocházelo,“ konstatuje.

Myšlenkové chyby na straně odpůrců očkování

Nic z toho neznamená, že by konkrétní používaná vakcína byla zcela bez vedlejších účinků. Ty jsou ale mnohonásobně méně časté a výrazně méně závažné než, jak by se mohlo zdát při pohledu na emotivní diskuse na sociálních sítích.

„Každoročně se jen v ČR očkuje proti spalničkám více než dvě stě tisíc dávek. Dohromady ve světě jsou jich bez větších problémů aplikovány milióny za rok. Je logické, že pokud dojde velmi vzácně k nějaké komplikaci, sehrává tam významnou úlohu i specifické nestandardní nastavení daného organismu,“ vysvětluje docent Rastislav Maďar, prezident Fóra infekční, tropické a cestovní medicíny a odborný garant center očkování a cestovní medicíny Avenir. Podle něj se jen v letošním roce vyskytly v Evropě tři smrtelné případy spalniček. „Všechny tyto fatální spalničkové případy byly děti mladší 12 měsíců věku, kdy nemohly být očkovány podle národního imunizačního kalendáře. Měla je však chránit imunita starších dětí, které očkovány měly být,“ dodává. Každá obdobná neověřená informace má pak konkrétní dopady v podobě zbytečného výskytu infekce. „Pokud by se pár let podařilo udržet vysokou globální proočkovanost na úrovni alespoň 95 %, spalničky by bylo možné eradikovat a díky tomu po čase proti nim přestat očkovat. Odpírači očkování však tomu brání, i když jejich cíl je v podstatě stejný,“ konstatuje.

Podle údajů SÚKL bylo v roce 2015 nahlášeno 195 podezření na nežádoucí účinek po aplikaci vakcín proti spalničkám, zarděnkám a příušnicím (MMR vakcíny). Hlášení byla zaslána zdravotnickými pracovníky ve 125 případech, v 70 případech byla nahlášena pacienty, z nich 12 hlášení bylo ověřených lékařem. Nejčastěji hlášenými reakcemi byly zvýšená teplota a horečka, které byly nahlášeny v počtu 85 reakcí. „Druhou nejčastěji hlášenou reakcí bylo selhání vak-

cíny a vznik příušnic. Příušnice byly nahlášeny celkem ve 46 případech. Selhání vakcíny a vznik planých neštovic a spalniček bylo nahlášeno v menším počtu případů, plané neštovice byly nahlášeny v 13 případech a spalničky v 11 případech. Je známo, že účinnost žádné vakcíny není 100% a u některých osob po očkování nemusí dojít ke vzniku imunitní odpovědi,“ uvádí úřad ve svém informačním zpravodaji.

Podle doc. Maďara odpůrci vakcinace doslova čekají na jakoukoliv zprávu, která se shoduje s jejich přesvědčením o škodlivosti očkování a v podstatě si přejí, aby to byla pravda. „Oni cítí tlak majoritní společnosti, která jim předkládá důkazy o tom, že se mýlí a že zbytečně riskují zdraví svých dětí, proto uvítají a co nejrychleji sdílí jakoukoliv negativní informaci, klidně i neověřenou nebo falešnou. Svým dlouhodobým postojem dokazují, že objektivní pravda je vůbec nezajímá,“ dodává expert na infekční choroby. Představa, že když dítě zemře v časové souvislosti s očkováním, tak je „zřejmé“, že příčinou jeho smrti je právě vakcinace, je tak reakcí z oblasti myšlenkových chyb. „Lidé si běžně z informací vybírají pouze ty, které souzní s jejich již hotovým názorem a důkazy, které svědčí proti, zkruslují. Ukazuje se, že příliš rychlé odsudky nemusejí mít se skutečným stavem věcí nic společného. Jak říká klasik, naše názory a přesvědčení jsou výsledkem let, kdy jsme pozornost věnovali informacím, které nás utvrzovaly v našem přesvědčení, a zároveň zcela ignorovali ty, které nabourávaly předem vytvořené dojmy a představy,“ uzavírá Petr Nutil, šéfredaktor portálu Manipulátoři.cz.

Jubilejní rok Jiřího Grygara Čeněk Zlatník

Rok 2016 je pro klub Sisyfos zajímavý nejen rozmachem jemu vlastních aktivit. Je rokem jubilea zakladatele Sisyfa, čestného předsedy České astronomické společnosti, astrofyzika, zasloužilého pracovníka Fyzikálního ústavu AV ČR, známé a oblíbené osobnosti vědy, který nejednou zaujal zásadový postoj ve veřejných záležitostech.

RNDr. Jiří Grygar, CSc. se narodil se 17. března 1936 ve Slezsku, v místech s historicky proměnlivou státní příslušností. Jeho osmdesátiny byly připomínány nejen v březnu, ale vlastně celoročně. Gratulace doprovázely šprýmy, oficiální pocty a nepočítaně ohlasů v mediích – rozhovorů, životopisů, vzpomínek. Nejedna politik mu závidí popularitu. Skeptici se radují – nejen proto, že přejí blízkému člověku vše nejlepší. Jeho veřejným uznáním narůstá prestiž i našeho, ne vždy oblíbeného, spolku a jeho „sisyfovských“ snah.

**Zastavme se u několika okamžiků jubilejního roku 2016.
16. března**

Je třetí březnová středa, koná se pravidelné „skeptické“ setkání na Akademii věd. Připomínáme si zítřejší narozeniny Jury, jenž zrovna dlí na observatoři v argentinské pampě.

Pod slibem mlčenlivosti prohlížíme na videu chystaný dárek – podsvícený skleněný hranol o rozměrech 200 x 100 x 100 mm, ve kterém byl laserem vypálený 3D model postavy (s věrně vymodelovanou 3D hlavou) valící mozek vzhůru do kopce. Inspirováno logem Sisyfa. Na pozadí hvězdná obloha (skutečná) s uměle vyniklým souhvězdím Ryb (narození JG). Pozoruhodný upomínkový předmět byl zhotoven na návrh Ing. Veroniky Černohorské.

10. dubna

Probíhá přemohutná oslava 80. narozenin Jiřího Grygara v Divadle Járy Cimrmana. Zorganizovala ji Česká astrono-

mická společnost. Začala velkolepým tříhodinovým gratulačním chorovodem vědců, umělců, publicistů a příznivců. Za Sisyfos vystoupili na jeviště Leoš Kyša a Martin Bloch. Ke kouzelnému jubilejnímu „hranolu“ jsme oslavenci přidali sice neobvyklý – leč jedinečně skladný – dárek. A sice dva prázdné 80-tisloupcové děrné štítky s návodem, aby v prvním do každého sloupce vepsal, co onen rok udělal nejvýznamnějšího. A ten druhý, aby nadále taktéž pečlivě vyplňoval a hlavně dlouho!

Divadelní soubor poté sehrál velmi případný Cimrmanův dramatický kšaft České nebe.

Nepochybujeme, že JG bude do České nebeské komise posléze zaslouženě přijat, coby Hvězdopavec národa – vždyť: Co on všechno národu o hvězdách pravil!

Při odchodu dostali návštěvníci brožuru „Jiří Grygar 80krát kolem Slunce“, se vtipnými vzpomínkami a gratulacemi, většinou od kolegů – astronomů. Nechybí tu údaje o planetce 3336-Grygar (<http://www.hvezdarna-fp.eu/products/jiri-grygar-80krat-kolem-slunce/>).

23. dubna

V předvečer svátku svatého Jiří proběhla v divadle Semafor slavnostní akce, pořádaná klubem Ebicykl a příznivci Slavie. Krom našeho Jury tu slavili Jiří Suchý, Jiří Komrška a nejspíš i další Jirkové. Mezi gratulanty nechyběla Věra Čáslavská (bohužel, nás navždy opustila zanedlouho poté, 30. 8.) a ovšem Jitka Molavcová.

Četné fotky z této i z předchozí akce se najdou v rubrice Fotogalerie na adrese www.ebicykl.cz. Na stránce je celý životopis klubu Ebicykl, ustavený v roce 1984, v němž JG obhazuje a drží vůdčí postavení Polního hejtmana ..., ale to už zacházíme do příliš důvěrných podrobností.

23. dubna

Kardinál Dominik Duka udělil ve svatovítské katedrále Jiřímu Grygarovi zlatou svatovojtěšskou medaili za zásluhy na poli vědy a cenný přínos k diskuzi o vztahu vědy a víry. K faktickému převzetí ceny došlo později.

2. června

Jiří Grygar odmítá nominaci na státní vyznamenání – medaili od prezidenta Zemana. “Velice si vážím postoje Jiřího Grygara, že se vzdal možnosti získat vyznamenání od prezidenta Miloše Zemana”, uvedla na facebooku místopředsed-

kyně TOP 09 Helena Langšádlová. Poslanec ODS Martin Novotný podotkl, že Grygarův krok je pro něho důležitější signál, než bude říjnový ceremoniál udílení vyznamenání na Hradě.

Připomeňme, že to není poprvé, co jubilant takto jednal. V roce 2009 Jiří Grygar odmítl Národní cenu vlády Česká hlava za mimořádné vědecké výsledky a popularizaci vědy, navrženou Radou ČR pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI, proraďní orgán vlády ČR). Cena byla spojena s odměnou půl milionu korun. Důvodem odmítnutí byl nesouhlas s tehdejší záměrem RVVI škrtnout rozpočet Akademie věd každoročně o 20 %. (Nakonec to dopadlo dobře: Rada vlády po Grygarově odmítnutí Cenu zrušila, takže on vlastně uspořil státnímu rozpočtu do letoška 4 miliony korun! Rada vlády v tehdejší složení přežila jen 2 roky, načež byla kompletně vyměněna za solidní osobnosti, kterých si JG dle vlastního vyjádření váží.)

17. června

Jiří Grygar získává Cenu předsedy Rady ČR pro výzkum, vývoj a inovace. Místopředseda vlády a předseda RVVI dr. Pavel Bělobrádek mu cenu udělil za dlouholetou osvětu v oblasti vědy. Při zdůvodňování mimo jiné uvedl:

„Řada z nás si Jiřího Grygara pamatuje z pořadů Meteor nebo Okna vesmíru dokořán, kde generacím dětí i dospělých dokázal přiblížit složité jevy vědy a techniky nebo tajemství vzdálených galaxií. Zajímavosti a krásy vědy a rozdíl mezi vědou a pavědou také celý život trpělivě vysvětluje v řadě knih, na přednáškách, v rozhlasových a televizních pořadech nebo coby člen Klubu skeptiků Sisyfos. Díky lidem jako je Jiří Grygar si i laik uvědomí důležitost a náročnost vědecké práce“.

Ocenění bylo spojené s odměnou ve výši 300.000 Kč. Na slavnostním předání na Úřadu vlády ČR doktor Grygar oznámil, že celou částku věnuje Nadačnímu fondu Učené společnosti ČR s cílem podpořit mladé vědecké pracovníky.

1. září

Jiří Grygar rozšířil počty laureátů Ceny starosty města Kyjova. Na stránkách města se dočítáme, že jezdí do Kyjova často a rád na svých přednáškách popularizuje obtížně uchopitelnou vědu. Jeho vystoupení sledoval zaplněný sál kyjovského pivovaru.

Nejen to. Detektivním pátráním zjišťujeme, že v tu dobu JG v Kyjově oslavoval jubileum s tajemnou partou „starých meteorářů“ za účasti Amphone Nammavong Hotový, honorární konzulky Laoské lidové demokratické republiky pro Českou republiku. Jak dokázal vše stihnout?

14. září

Jiří Grygar navštívil Masarykovu střední školu v Letovicích při příležitosti oslav 85. výročí jejího založení. Vystoupil s přednáškou na téma „Pohledy do nebe“. Úvodní slovo přednesl člen České astronomické společnosti a bývalý pedagog školy PaedDr. Jaroslav Chloupek. Moderování celé akce se ujal Ing. Karel Pavlů. Ředitelka školy blahopřála vzácnému hostu za všechny pedagogy, zaměstnance a studenty k jeho 80. narozeninám. Žák školy Karel Stria zahrál jubilantovi vlastní skladbu, doprovázející film s tematikou vesmíru.

20. října

Jiří Grygar obdržel čestné občanství města Litomyšl, a to za vynikající celoživotní vědeckou práci, občanské postoje a mimořádný vztah k městu Litomyšl.

Slavnostní akt se uskutečnil v zámecké jízdárně v Litomyšli. „Za 25 let, které uplynuly od mé první návštěvy, jsem sledoval proměnu Litomyšle v českou perlu mezi městy. Když mám možnost, tak cizincům říkám, že Praha je prima, ale na druhé straně musím jet do Litomyšle,“ sdělil při předávání ceny Jiří Grygar, který při děkovné řeči několikrát vzpomněl na litomyšlského rodáka a světové známého astrofyzika Zdeňka Kopala.

28. října

Proběhlo slavnostní předání zlaté medaile Masarykovy univerzity doktoru Jiřímu Grygarovi za celoživotní práci v ob-

lasti vědy a její popularizace. Převzal medaili z rukou rektora Masarykovy univerzity docenta Mikuláše Beka, a jak později uvedl, jedná se pro něj o jedno z nejmilejších ocenění, jaké v životě dostal. Při své děkovné řeči zavzpomínal i na svá studia fyziky na Masarykově univerzitě, především pak na setkání s docentem Lubošem Perkem a profesorem Martinem Černohorským, který mimo jiné seděl mezi diváky. Při této příležitosti přednesl dr. Grygar přednášku Záludné výběrové efekty a zářivé vyhlídky astronomie.

K nejcenějším mediálními ohlasům patří delší rozhlasový rozhovor Jiřího Grygara s Barborou Tachecí, vysílaný v pořadu Osobnost Plus na stanici Čro Plus dne 4. 6. 2016 (<http://prehovac.rozhlas.cz/audio/3642715>). Náš jubilant dostával krásné otázky o životě a vesmíru a také o tom, jak se snaší vědecký přístup s náboženskou vírou nebo jak mohou přívrženci omylné vědy „neomylně“ udílet Bludné balvany. Souhlasil by čtenář s odpověďmi, které dostala paní redaktorka?

A co dál: inu, radostně s Jiřím Grygarem do dalších let.

Přednášky cyklu Věda kontra iracionalita

pořádáme tradičně v prostorách Akademie věd ČR v Praze 1, Národní 3, sál 206 od 17.00 hodin. Jsou veřejně přístupné, vstup je volný do vyčerpání kapacity sálu.

Středa 18. 1. 2017

RNDr. Jiří Grygar, CSc. (Fyzikální ústav AV ČR): **Pluto nemá chybu**

Středa 15. 2. 2017

MVDr. Aneta Pierzynová (1. Lékařská fakulta UK): **Placebo ve veterinární medicíně**

Další termíny: 15.3., 19.4., 17.5., 20.9., 18.10., 22.11. (4. středa!), 20.12.

V červnu, červenci a srpnu se přednášky nekonají

- **Zpravodaj SISYFOS** - bulletin Českého klubu skeptiků Sisyfos, z. s., člena evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organisations) a světového sdružení CSI (Committee for Skeptical Inquiry). Zapsán do evidence tisku MKČR pod číslem MKČR E 11208. Vychází čtvrtletně s finanční podporou Akademie věd ČR.
- Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků: PhDr. Zdeněk Jonák, U dejvického rybníčku 25, 160 00 Praha 6
- číslo účtu: 4444444444 (10 čtyřek) kód banky 2010

- Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>
- Zpravodaj SISYFOS, číslo 4/2016 - vyšlo v prosinci 2016. Editor: Leoš Kyša. Redakční rada: Čeněk Zlatník, Zdeněk Jonák, Martin Bloch.
- Grafická úprava: Karel Kadlec
- Tisk: MART – print, s. r. o., Vinšova 3280/1, Praha 10
- Příspěvky do Zpravodaje SISYFOS pošlete na adresu: Leoš Kyša, Višňová 579, Milovice 289 24. Lze též zasílat na e-mail: Leos.Kysa@seznam.cz